

BOEK I

Laten we beginnen bij de bron die om onverklaarbare redenen precies hier ontsprong – en niet ergens anders – midden tussen met eiken en beuken begroeide heuveltjes in het noorden van Nederlands-Limburg, in het moerassig gebied tussen de Maas en een hogergelegen rivierterras. De bron lag zo volmaakt ingebed tussen drie steenblokken dat haar ligging noodzakelijk leek.

De blokken die sterfelijke handen niet zouden kunnen verplaatsen, werden in de volksmond, dat wil zeggen door de dorpingen die op het landgoed geen zaken hadden, cycloopstenen genoemd. In een ver verleden zou een eenogige reus ze vanuit de Alpen woedend weggeslingerd hebben. Andere waren bij de monding van de Geul in de buurt van Aken terechtgekomen, maar deze drie waren door een overschot aan toorn nog eens honderd kilometer verder geland in deze perfecte compositie rond het opborrelende water.

Het verontrustende aan het verhaal van eenoog is dat razernij de laatste hand heeft gelegd aan het paradijs, want zo zou je deze plek kunnen noemen. Herten, everzwijnen, eekhoorns, vogels en konijnen deelden de bron gebroederlijk met de bewoners van kasteel Metternich, die al honderden jaren hun flessen met het bronwater lieten vullen en er heilzame werking aan toekenden. Het was alsof zij behoorden tot dezelfde goddelijke natuur.

Omdat Metternich in het grensgebied tussen Nederland en Duitsland lag, beschikte het over een Limburgse en een Pruisische

poort. In hun hart waren de bewoners, die pas sinds de Franse tijd officieel aan Nederlandse zijde woonden, evenzeer met het Duitse achterland verbonden.

Zo kon het gebeuren dat de Pruisische generaal Maximiliaan die vlak over de grens op een buitenplaats woonde, op een zomerse middag in 1884 toen hij op Metternich kwam jagen op goed geluk zijn dochter meenam om aan de enige zoon van de kasteelheer voor te stellen.

Terwijl ze zich in het koetsje over de dijk onder de steilrand door het moeras lieten rijden, lag haar vaders hand in Hermines ranke nek. Ze liet haar hoofd nog even zorgeloos achterover rusten, maar bij de grenspaal trok haar vader zijn hand weg.

Toen ze de Pruisische poort binnenreden en de hoektorens van Metternich in zicht kwamen, rechte ze haar rug en bond haar haren samen.

‘Twee verwante zielen,’ merkte Arnold op toen zijn zoon Edmond en Hermine elkaar op het voorplein een hand gaven. Het klonk niet als een vaststelling maar als bevel.

‘Onze jongelui zijn veel te gevoelig voor de jacht,’ had Maximiliaan geconstateerd.

De vaders sloegen elkaar op de schouder en liepen met hun geweren in de aanslag de slotbrug over.

‘Weidmannheil!’ riep de zoon ze na en er kwam een tweestemmig Weidmannheil terug.

‘Laten we wat gaan wandelen,’ stelde Edmond voor. ‘Maar eerst kijken we naar de zwanen in de gracht.’

Hermine vertelde in een taal die zweefde tussen Duits en Nederlands over haar vorige bezoek aan Metternich jaren geleden. Op Hemelvaart werd Maria uit de huiskapel gehaald en in een processie over het landgoed rondgedragen onder een blauwfluwelen baldakijn. ‘Ik was een van de honderd meisjes in een witte jurk met bloemen in het haar,’ zei ze bescheiden.

‘En ik was een van de honderd jongens die een kaars ophiel-
den.’

‘We hebben elkaar niet opgemerkt.’

‘Ik jou wel,’ zei Edmond. ‘Ik dacht al die jaren: wanneer komt
dat Pruisische meisje met de roodblonde haren eens terug?’

Hermine lachte verlegen.

Toen had hij gevraagd: ‘Wat doe je allemaal in je leven?’

‘Mijn leven,’ zei ze verbaasd. ‘Mijn leven is nog helemaal niet be-
gonnen.’

‘Hoezo niet?’

‘Ik zit nog bij de nonnen in Maastricht. En jij?’

‘Ik studeer rechten in Leiden.’

‘Dus jij hebt ook niet veel tijd.’

‘Eigenlijk niet.’

‘Maar wacht,’ zei ze terwijl ze stil bleef staan, ‘als ik geen tijd heb,
en jij hebt geen tijd, wat doen we hier dan met elkaar?’

Edmond keek naar haar geheimzinnige glimlach.

‘Dit is denk ik het domste gesprek dat ooit door twee mensen is
gevoerd,’ riep ze uit.

‘Dan verdienen we een prijs,’ gniffelde Edmond.

‘De gouden beker voor het domste gesprek.’

Ze liepen door de Engelse tuin en namen bij de watermolen het
pad naar boven.

‘Het is zwart wit zwart wit zwart wit zwart wit, weet je wat het
is?’ had Edmond gevraagd.

‘Geen idee.’

‘Een non die van een trap valt.’

Hermine begon te lachen, haar lichaam werd slap. ‘Ik zou ze al-
lemaal van de trap willen duwen.’

Edmond liet zich dwaas vallen alsof ze hem net een zetje had ge-
geven. Terwijl hij het zand door zijn handen liet spelen, zei hij:
‘Dit is oude grond, heel oude grond.’

‘Je bedoelt ouder dan onze stambomen?’ had ze gevraagd.

‘En ouder dan de landsgrenzen.’

‘Zelfs ouder dan het Oude Testament?’

Edmond vertelde dat onderzoekers in de kleigroeven fossielen hadden gevonden van dieren en planten die hier twee miljoen jaar geleden in een warm en vochtig klimaat leefden. Afdrukken van grote herten, mammoeten, mastodonten, neushoorns, hyena's, beren en panters. ‘Vlak bij het bronnetje is zelfs de onderkaak gevonden van een aap,’ zei Edmond.

‘Daarvan stam jij zeker af,’ plaagde ze.

Edmond liep het heuveltje af en Hermine volgde. Ze gingen op de steenblokken zitten en keken naar het opborrelende water.

‘Weet je dat dit water honderd jaren onderweg is voordat het bovenkomt?’ zei Edmond.

Ze vond zijn verwondering lief.

‘Waarom ontspringt een bron?’ vroeg ze dromerig.

‘Uit puur enthousiasme,’ riep Edmond. ‘Omdat hij met zijn geluk geen raad weet.’

Edmond boog zich voorover en maakte van zijn handen een kelk. Hermine dronk eruit als een dorstige ree.

Op dat moment klonk een schot in de verte dat tussen de heuveltjes weergalmde. Edmond legde zijn hand op haar rug.

‘Edmond,’ had ze gezegd. ‘Je bent der Mond.’

‘De maan?’

‘Ja, je bent zacht en gevoelig,’ zei ze, ‘en je hebt een kant die je niet laat zien.’

Later tijdens het jachtdiner zaten ze allebei naar hun servet te staren.

Ze waren samen zo ver weg geweest.

‘Attaquer,’ hoorde Hermine haar vader roepen alsof hij op het slagveld stond.

Terwijl het gepraat, geklink van glazen en geschuifel van bestek op de achtergrond raakten, vielen ze in de liefde, het was zwaarte-kracht.

Hoewel de vader van Edmond nooit over geld sprak, was hij een groot zakelijk talent. Over de jaren had Arnold zijn grondbezit aanzienlijk weten uit te breiden en zich met de exploitatie van zand- en kleigroeves beziggehouden. Daarnaast had hij tijd gevonden Metternich naar de wensen van zijn vrouw te laten verbouwen tot een comfortabel onderkomen en een weelderig park aangelegd. Ze had er door een slopend ziekbed niet lang van kunnen genieten en zonder haar lukte het Arnold ook niet. Zelfs niet nadat hij was hertrouwd met Felicity, de Engelse gouvernante van zijn kinderen.

Toen hij op het huwelijk van Edmond en Hermine de sleutels van het kasteel overdroeg en zijn verhuizing naar het kleine jacht-slot op de steilrand aankondigde, stelde hij dat het Gods bedoeling was dat het jonge bruidspaar op Metternich meer geluk zou hebben.

‘Meer geluk dan mijn ouders is niet moeilijk,’ had Edmond overmoedig in Hermines oor gefluisterd.

In het jaar 1888 kreeg de jonge kasteelheer in een opwelling van expansiedrift die door de eerste zwangerschap van zijn vrouw werd opgewekt een briljant idee. Hij zou het water uit de bron exploiteren en naast mineraalwater ook limonade produceren. Korte tijd later richtte hij De Eerste Nederlandsche Mineraalwater Maatschappij op.

Boven de bron liet hij in felrode baksteen een door hemzelf ge-

tekend huisje bouwen met een leien puntdak en ramen versierd met smeedwerk. Van hieruit voerde een pijpleiding het water naar een overdekt reservoir om te worden gefilterd. Vervolgens stroomde het door een kilometerslange buis ondergronds naar de lagergelegen tiendschuur waar eeuwenlang de belastingen in natura van de pachters en boeren – één tiende van hun oogst – werden opgeslagen. In dit met vierkante hoektorens versterkte gebouw werd voortaan aan het water koolzuur en vruchtensap toegevoegd alvorens te worden gebotteld.

Terwijl Edmond op zoek was naar een naam voor het bronwater gaf Hermine geboorte aan een tweeling. De twee meisjes die een maand te vroeg waren geboren, werden naar de overleden moeders van Hermine en Edmond Sophie en Stella genoemd.

‘Ze zijn net zo natuurlijk en levendig als het water uit de bron,’ riep de jonge vader. ‘Laten we het de namen geven van de meisjes!’

Hij tekende op een vel papier een S en daarnaast nog een S. De twee letters lagen lieflijk tegen elkaar als de baby’s in de wieg.

‘S en S,’ fluisterde Hermine.

‘Onze slingeraapjes.’

En ook een sissende slang, dacht Hermine geschrokken.

De twee slingeraapjes waren niet krachtig genoeg. Een paar dagen na hun geboorte stierven ze. Eerst Stella, en een paar uur later Sophie.

‘Ze zijn gelukkig niet alleen,’ probeerde Edmond troostend.

Hermine was uitgeput van verdriet.

‘Ons bronwater zal de herinnering aan de tweeling levend houden,’ zei Edmond. ‘De limonade zal vreugdevol gedronken worden op kinderpartijtjes in het hele land.’

‘Wat is een kinderpartijtje als Sophie en Stella er niet zijn?’ fluisterde Hermine.

‘Ze zijn er voortaan altijd bij,’ zei Edmond. ‘Ze zitten in ieder flesje!’

Omdat Edmond het beste wilde voor zijn dochters, ontwierp hij een kist uit rozenhout die vanbinnen zou worden opgemaakt als een bedje. Op het deksel stond S & S.

Hij toonde de tekening aan zijn timmerman, die boven in de Limburgse poort woonde.

‘Het kistje is misschien wat breed,’ zei de man met trillende stem.

‘Ik wil dat de meisjes naast elkaar liggen!’ legde Edmond uit.

‘U bedoelt in één kistje?’

‘Noem het alsjeblieft geen kistje,’ zei Edmond emotioneel.

‘U zou de tekening aan de pastoor moeten laten zien,’ zei de timmerman.

‘Wat weet hij van schrijnwerk?’

‘Ik denk dat het niet mag.’

‘Maar het zijn *mijn* kinderen.’

Verongelijkt stapte Edmond op zijn paard en reed naar het dorp. Voor hun huizen zaten de bewoners op stoeltjes met elkaar te keuvelen terwijl hun kinderen aan het spelen waren. Ze staken de handen naar de kasteelheer omhoog alsof die loodzwaar waren.

Hij maakte het paard vast aan het smeedijzeren hek van de pastorie en trok aan de bel. Tweemaal was de pastoor deze week op het kasteel gekomen om de laatste sacramenten toe te dienen en tweemaal was hij te laat.

‘Wilt u dit plan eens bekijken,’ vroeg Edmond.

De pastoor bekeek het zorgvuldig en vroeg hem met sluwe verbazing: ‘Is dit wat ik denk dat het is?’

‘Het is toch niet verboden om mijn dochters in één kist te stoppen?’ vroeg Edmond.

De pastoor schudde zijn hoofd. ‘Het is ieder voor zich en God voor ons allen.’

‘Ze komen uit hetzelfde eitje,’ zei Edmond.

Het hoofd van de pastoor bleef schudden.

‘Maar je kunt zulke kleine kinderen toch niet alleen laten?’ riep Edmond.

‘Ze zijn niet alleen,’ mompelde de eerwaarde.

‘Zal ik het de bisschop vragen?’

‘Hij zal beamen dat God zich ontfermt over ieder zieltje afzonderlijk.’

Edmond liep naar buiten. Hij begreep heel goed dat de pastoor misnoegd was omdat niet hij maar de bisschop was gevraagd de mis in de huiskapel voor te dragen. Misschien kon zijn vriend Frans hem helpen, die zat in de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Maar Edmond zag onmiddellijk de waanzin in van deze gedachte, want Kerk en Staat waren zo gescheiden als zijn dochters in de eeuwigheid.

Toen hij de Limburgse poort binnenreed, stond de timmerman hem met vragende ogen op te wachten.

‘Het mag niet.’

‘Dan maak ik toch twee kisten,’ zei de man, die zijn best deed opgewekt te zijn.

‘Maak ze maar zo breed als ik ze heb getekend. Dan hebben ze genoeg ruimte om zich te draaien en te wentelen.’

‘Zoals u wilt,’ zei de timmerman.

‘En op beide deksels graveer je een S.’

Edmond trok aan zijn teugels maar bedacht zich. ‘Kun je de letters spiegelen?’ vroeg hij. ‘Alsof ze naar elkaar kijken?’

De timmerman bleef roerloos staan totdat hij wegreed. Zijn vrouw zwaaide vanachter het raam onder het mansardedak. ‘Goed volk,’ mompelde Edmond in zichzelf.

Terwijl hij onder de lindebomen naar huis reed, rook hij voor het eerst van het jaar hun bloesem. Hij was bang voor het verdriet van de vrouw die op hem wachtte. Zijn paard was onrustig en legde zijn oren plat.

‘Laten we nog wat rijden,’ zei Edmond terwijl hij hem over zijn nek aaide.

Hij keerde zijn paard en galoppeerde naar het dorp. Voor het café aan de kerk stapte hij af. Toen hij aan zijn tafeltje was gaan zitten, dropen de gasten een voor een af, met gebogen hoofd en de pet tegen de borst gedrukt. Zelfs de anders zo praatgrage cafébaas durfde hem niet aan te kijken.

Edmond dronk zijn glas leeg en keerde huiswaarts. Hij zou straks het slaapkamerraam openzetten en hopen dat de lindegeur het ouderlijk verdriet zou bedwelmen.

De witgekalkte huiskapel onder het hemelsblauw gewelf was sinds het huwelijk van Hermine en Edmond niet meer gebruikt. Op de zwartmarmeren tegels voor de altaartafel waar ze elkaar twee jaar geleden het jawoord hadden gegeven, stonden nu de twee kleine kisten die de kapel zo groot deden lijken als een kathedraal. Met dezelfde onbewogenheid waarmee de bisschop toen hun huwelijk had ingewijd, vertrouwde hij hun eerste vruchten nu aan de eeuwigheid toe.

Onder de zwarte hoed achter de voile was het schaamte die triomfeerde over Hermines verdriet. Schaamte tegenover haar man en familie omdat ze het niet goed had gedaan. Ze was blijkbaar niet levensvruchtig genoeg. Ook schaamte tegenover het personeel dat zich zo had verheugd op de nieuwe bewonertjes en nu als een doodongelukkige kluwen op het voorplein stond te wachten om de meisjes straks uit te zwaaien naar hun laatste rustplaats.

In een open koets getrokken door witte paarden zaten de grootvaders met ieder een kist op hun schoot. Maximiliaan in zijn Pruisisch blauwe gala-uniform en met zijn gevederde helm op droeg zijn Sophie en Arnold in zijn eenvoudig donker kostuum droeg zijn Stella. Of was het omgekeerd?

‘Welke S staat voor wie?’ fluisterde de Duitse generaal bezorgd.

‘Wat maakt het uit,’ mompelde Arnold.

In de volgende koets zaten Edmond en Hermine dicht tegen elkaar. Hij zag de arbeiders die tussen de bomen getuigden van hun medeleven met de hand op het hart, Hermine tuurde naar de pluim op haar vaders helm die wakkerde als een witte vlam.

Bij de Limburgse poort herinnerde het krijsende kind op de arm van de vrouw van de timmerman aan het leven dat verder zou gaan. Edmond kneep in Hermine's hand terwijl ze de drempel naar de buitenwereld overschreden. De meisjes waren niet meer thuis.

Nu was het alleen nog een kwestie van ze samen ten grave te dragen. Terwijl het wierookvaatje boven het graf slingerde, voelde Edmond een kleine overwinning.

Vanmorgen in alle vroegte hadden ze de meisjes samen in één kist gestopt. Maar eerst hadden ze hen op schoot genomen en elkaar aangekeken alsof dit allemaal een illusie was. De dood evenzeer als het leven.

Edmond had Sophie op zijn knieën gelegd en gezongen: *Zo gaat het damespaard, het damespaard, het damespaard.../ Zo gaat het damespaard, het damespaard.../ Zo gaat het herenpaard, het herenpaard, het herenpaard/ Zo gaat het herenpaard, het herenpaard.../ Zo gaat de boerenknol, de boerenknol, de boerenknol/ Zo gaat de boerenknol, de boerenknol... Oeps... gat in de weg.* Hij kirkte zelf van het lachen toen hij haar weer optilde. En daarna was Stella aan de beurt.

Hermine had hen allebei nog een laatste keer gewassen en aangekleed en de mutsjes opgedaan die haar stiefschoonmoeder had gehaakt. Ze hadden ze in bed getild, op hun zij gelegd, de hoofdjes naar elkaar toe op het kussen, het dekentje opgetrokken tot onder de kin. Daarna hadden ze hen voor eeuwig welterusten gekust en het deksel laten zakken.

Hermine had het liefst de lichaampjes thuis willen bewaren. In

een la in de kast zodat ze hen de rest van haar leven er af en toe uit kon nemen en vasthouden.

Op de deur van het bronhuisje liet Edmond een medaillon aanbrenge met de foto van de meisjes die de dag na hun dood was genomen.

Ze zaten in hun doopkleedjes op schoot bij hun moeder. Hun mondjes stonden strak maar hun ogen glansden. Op het bleke gezicht van Hermine lag een bevroren glimlach. Toen het licht explodeerde, had ze God recht in de smoel gekeken en terwijl de vonken omlaagregenden, had ze hem in stilte vervloekt.

Tegenover de ingang liet Edmond een houten bankje plaatsen waar hij en zijn vrouw konden mediteren. In het begin zagen ze niets dan tranen die opwelden uit de bron. Maar na verloop van tijd begonnen ze er iets anders in te zien. Het water was het eeuwige leven.

Zelfs na de dood van de tweeling meende hij dat hij met hard werken het geluk bij elkaar kon knokken. De flesjes met de twee S'en vonden een weg naar dorstige kindermonden in het hele land, zelfs naar het mondje van prinses Wilhelmina. In Paleis Noordeinde stond het mineraalwater bij de koningin-moeder op tafel. Ze laafden zich allemaal aan dezelfde bron.

Edmond besloot eigenhandig het predicaat 'koninklijk' aan de naam van zijn firma toe te voegen: De Eerste Koninklijke Nederlandsche Mineraalwater Maatschappij. Boven de S & S tekende hij een parmantig kroontje.

Toen Hermine voorzichtig voorstelde om 'Eerste' weg te halen, zei Edmond verbolgen: 'Ik ben toch de eerste?'

'Maar je wilt toch de *enige* zijn?' zei Hermine en daar was geen speld tussen te krijgen.

Het eerste jaar verkocht hij tweehonderdduizend flesjes. Het jaar

daarop dubbel zoveel. Hij won medailles voor het beste tafelwater in Tunis en Parijs. Hij begon met de productie van gemberbier. In 1895 passeerde hij de magische grens van één miljoen flessen. In deze opwaartse beweging werd zijn vrouw opnieuw zwanger.

Aan de omvang van Hermine's buik te zien was er weer een tweeling op komst. Dit was tenminste de veronderstelling van Florentine, kortweg Floor, haar buurvrouw die op het aangrenzende landgoed woonde.

Tijdens een theevisite had ze ongevraagd haar handen op Hermine's buik gelegd en er met haar vingers in gedrukt.

Hermine was achteruitgesprongen en had geroepen: 'Wil je dat nooit meer doen!'

Het antwoord van Floor was: 'Maar het zijn ervaren moederhanden', maar toen ze zag dat dat argument niet werkte, voegde ze er poeslief aan toe: 'Ik ben toch je vriendin.'

Ze was de echtgenote van Frans, de beste vriend van haar man, maar zijn vriendschap met Edmond maakte Floor niet tot een vriendin.

Vlak na het overlijden van de tweeling had de veel oudere Floor een steun voor haar proberen te zijn terwijl ze platitudes orakelde, maar dat had Hermine afgestoten.

Ze bleef haar uitnodigen op ieder theekransje dat ze in Villa Flora organiseerde en ook had ze haar steeds opnieuw naar Den Haag proberen te ontvoeren waar haar familie vandaan kwam. Ze zei 'je moet er eens uit', maar begreep ze dan niet dat je er niet méér *uit* kon zijn dan hier? Hermine hield niet van Den Haag, ze hield niet van het ijdele spel van zien en gezien worden en bestaan bij de gratie van anderen. En *Königsnähe* was het laatste wat haar interesseerde.

Hermine had geen vriendinnen nodig. Ze had haar leven vlak over de Duitse grens achtergelaten om met Edmond te zijn.